
Hebben jullie 'het' al gedaan?

De sociale bindingstheorie en het stadium van lichamelijke ontwikkeling toegepast op het aangaan van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd.

Hebben jullie 'het' al gedaan?

De sociale bindingstheorie en het stadium van lichamelijke ontwikkeling toegepast op het aangaan van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd.

Auteur: Mariëlle Blik
Studentnummer: 1588788
Scriptiebegeleider: Dr. R.Veenstra
Referent: Dr. M.C. Mills
Sociologie, Faculteit GMW, RUG
Datum: 7 april 2008

Samenvatting

Seksualiteit onder jongeren blijft een onderwerp van aandacht. In een artikel uit Trouw (18 mei 2007) beweert mevrouw Sterk dat jongeren alles over seks weten, maar dat ze niet weten wat de seksuele moraal inhoudt. De verschuivingen op het gebied van de seksuele moraal vragen om een herwaardering van opvattingen over seksualiteit. Seksuele gemeenschap op jonge leeftijd vindt veelal plaats voordat adolescenten ontwikkeld en voorbereid zijn op de emotionele en sociale gevolgen hiervan (Armour en Haynie, 2007). Daarnaast kunnen vroege seksuele ervaringen leiden tot zwangerschap en seksuele besmettelijke ziekten, dit kan consequenties hebben voor de rest van het leven. De cijfers in Nederland laten een terugloop zien van het aantal tienergeboorten en abortussen, maar deze terugloop is volgens Garssen (2004) niet representatief voor de gehele bevolking.

Ook de politiek maakt zich zorgen over dit onderwerp, aangezien jongeren in de media geconfronteerd worden met seksualiteit. Het gedrag dat een kind waarneemt in zijn omgeving is van invloed op zijn of haar gedrag op latere leeftijd (Belsky, Steinberg en Draper, 1991). Ouders worden gezien als de belangrijkste seksuele vormers en blijken een sterke invloed te hebben op het seksuele gedrag van kinderen (Lee, Marjanovic, Wijsen en Mouthaan, 2005). Wel bestaat er een grote diversiteit in seksuele waarden en normen. Dit is dan ook de reden dat gedebatteerd wordt over verbetering van informatievoorziening en het inzetten van veiligheidsteams op het gebied van seksualiteit onder jongeren (Kamerstukken 2007/08). Aan de hand van deze ontwikkelingen is het idee ontstaan om seksuele gemeenschap onder jongeren te onderzoeken.

In dit onderzoek zijn de socialiserende aspecten en de lichamelijke ontwikkeling belicht. De theorie die bij de socialiserende aspecten gehanteerd is, is de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1969). Deze theorie is interessant, omdat hij niet uitgaat van de vraag waarom jongeren maatschappelijke regels overtreden, maar juist waarom zij zich aan deze regels houden. De sociale-bindingstheorie geeft aan dat een verhoogde kans op regelovertredend gedrag bestaat wanneer jongeren zwakke of verbroken bindingen hebben met vertegenwoordigers (personen, groepen, instituties) van conventionele normen en waarden (Hirschi, 1969). Het uitgangspunt in dit onderzoek is dat jongeren die seksuele gemeenschap ervaren op een leeftijd van 13 of 14 jaar afwijkend gedrag vertonen, aangezien ze seksuele gemeenschap ervaren voordat ze ontwikkeld en voorbereid zijn op de emotionele en sociale gevolgen (Armour en Haynie, 2007).

De sociale-bindingstheorie bestaat uit verschillende aspecten waarvan er drie nader zijn onderzocht; *Attachment*, *Involvement* en *Belief*.

In dit onderzoek is 'betrokkenheid' (attachment) gemeten aan de hand van de emotionele binding met ouders. De maatschappelijke participatie (involvement) is gemeten door tijdsbesteding aan diverse maatschappelijke onderdelen (uitgaan, participeren in jongerencentra, op straat ontmoeten van vrienden, bezoeken van een kerk of moskee en het maken van huiswerk). De 'norm' (belief) is gemeten aan de hand van antisociaal gedrag. Naast deze socialiserende aspecten is ook een biologisch aspect onderzocht. Aangezien de puberteit een periode is van sterke biologische veranderingen is ook de invloed van de lichamelijke ontwikkeling op seksueel gedrag bekeken. Onderzoek naar het stadium van lichamelijke ontwikkeling is een aanvulling op de sociale-bindingstheorie.

Aan de hand van bovenstaande theorie zal de volgende vraag beantwoord worden:

Wat voor invloed hebben sociale bindingen en het stadium van lichamelijke ontwikkeling op het aangaan van seksuele gemeenschap op dertien of veertienjarige leeftijd?

Om deze vraag te beantwoorden is de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1969) onderzocht. Op basis van deze theorie zijn vijf hypothesen geformuleerd. De laatste hypothese die als aanvulling dient op de sociale-bindingstheorie is lichamelijke ontwikkeling. De hypothesen zijn als volgt geformuleerd. De kans op seksuele gemeenschap op dertien of veertienjarige leeftijd neemt toe naarmate; 1) de emotionele binding met de ouders zwak is, 2a) de jongere meer uitgaat, 2b) de jongere niet naar een kerk of moskee gaat, 2c) de jongere minder tijd aan huiswerk besteed, 3) de jongere meer antisociaal gedrag vertoont en 4) de jongere lichamenlijk verder ontwikkeld is.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van onderzoeksgegevens afkomstig uit de eerste en de tweede meting van het TRAILS (Tracking Adolescents Individual Lives Survey) onderzoek (De Winter e.a., 2005). TRAILS is een grote prospectieve bevolkingsstudie van Noord-Nederlandse adolescenten die vanaf hun tiende tot hun vijftiende levensjaar worden gevolgd. Tijdens de eerste meting hadden de respondenten een leeftijd tussen de tien en twaalf jaar en tijdens de tweede meting tussen de dertien en veertien jaar. De gegevens zijn op verschillende manieren gemeten (interviews, vragenlijsten, lichamelijke metingen) en bij verschillende informanten (jongeren, ouders en leerkrachten) verzameld om een zo volledig mogelijk beeld van de sociale, geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van jongeren te krijgen.

De resultaten van verschillende analyses leiden tot de volgende conclusies: De kans op het ervaren van seksuele gemeenschap is groter wanneer jongeren onderdeel uitmaken van een gebroken gezin dan wanneer jongeren worden opgevoed door beide biologische ouders. Ook blijkt dat jongeren die veel uitgaan eerder seksuele gemeenschap hebben dan jongeren die minder uitgaan. Wanneer een jongere een kerk of moskee bezoekt dan zal hij of zij op latere leeftijd seksuele gemeenschap hebben. Het effect van kerk- of moskeebezoek valt overigens weg wanneer er andere variabelen tegelijk worden opgenomen in de analyse. Jongeren die minder tijd aan huiswerk besteden ervaren eerder seksuele gemeenschap dan jongeren die meer tijd aan huiswerk besteden. Wanneer jongeren antisociaal gedrag vertonen is de kans groter dat zij seksuele gemeenschap ervaren op de leeftijd van dertien of veertien jaar, dan wanneer ze minder of geen antisociaal gedrag vertonen. Verder is het stadium van de lichamelijke ontwikkeling gerelateerd aan het ervaren van seksuele gemeenschap. Jongeren die verder lichamenlijk ontwikkeld zijn, blijken eerder seksuele gemeenschap te hebben dan jongeren die laat lichamenlijk ontwikkeld zijn. Tot slot blijkt sociaal-economische status ook van invloed te zijn op het ervaren van seksuele gemeenschap op de leeftijd van dertien of veertien jaar. Des te lager de opleiding en inkomen van de ouders, des te groter is de kans dat jongeren seksuele gemeenschap ervaren. Kortom, de opvoeding, het uitgaan, het bezoeken van een kerk of moskee, het maken van huiswerk, het vertonen van antisociaal gedrag, de lichamelijke ontwikkeling en sociaal-economische status hebben een invloed op het aangaan van seksuele gemeenschap op dertien of veertienjarige leeftijd.

Voorwoord

Dit rapport is het resultaat van onderzoek naar de invloed van de sociale-bindingstheorie en het stadium van lichamelijke ontwikkeling op het aangaan van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar.

Mijn stage heb ik gelopen bij TRAILS en met de data uit de eerste en tweede meting van TRAILS heb ik bovenstaande vraagstelling onderzocht. Zelf ben ik betrokken geweest bij de dataverzameling van de derde meting van TRAILS. Door mijn directe betrokkenheid bij het onderzoek en de contacten met de respondenten heb ik vooral geleerd dat iedere jongere een eigen benadering nodig heeft. De gesprekken met de respondenten vond ik interessant. Door middel van diverse trainingen (interviewen, presenteren, gesprekken voeren aan de telefoon) heb ik mezelf, binnen TRAILS kunnen ontwikkelen. Ik was erg verheugd met de baan die me na afloop van mijn stageperiode is aangeboden, want op deze manier kon ik tijdens het schrijven van mijn scriptie betrokken blijven bij het onderzoek.

Met deze scriptie komt een einde aan de laatste fase van mijn studie. Ik heb deze periode als zeer leerzaam ervaren. Graag wil ik langs deze weg een aantal mensen bedanken voor hun steun en betrokkenheid. In het bijzonder bedank ik mijn scriptiebegeleider René Veenstra voor zijn positieve, opbouwende adviezen en snelle beantwoording van mijn vragen. Ook bedank ik graag Melinda Mills voor het feit dat zij mij als referent wilde begeleiden. Daarnaast bedank ik mijn stagebegeleider Andrea de Winter voor haar ondersteuning tijdens mijn stage. Ik heb het erg naar mijn zin gehad bij TRAILS en daarvoor bedank ik mijn collegae.

Groningen, april 2008

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding seksuele gemeenschap op jonge leeftijd	6
1.1	Doel en belang onderzoek	6
1.2	Romantische liefde en seksuele wens	7
1.3	Centrale vraagstelling	7
1.4	Opzet van het onderzoek	8
Hoofdstuk 2	Theorie seksuele gemeenschap op jonge leeftijd	9
2.1	Sociale-bindingstheorie en het stadium van lichamelijke ontwikkeling	9
2.2	De emotionele binding met ouders	10
2.3	Betrokkenheid/Tijdsbesteding (maatschappelijke participatie)	11
2.4	Norm (Belief)	12
2.5	De lichamelijke ontwikkeling	12
2.6	Sekseverschillen	13
2.7	Sociaal-economische status (SES)	13
2.8	Intelligentie	13
Hoofdstuk 3	Data en methode	15
3.1	TRAILS	15
3.2	Steekproefselectie	15
3.3	Gegevensverzameling	16
3.4	Meetinstrumenten	16
3.5	Overzicht variabelen	18
3.6	Statistische methoden	19
Hoofdstuk 4	Resultaten seksuele gemeenschap op jonge leeftijd	20
4.1	Kruistabellen	20
4.1.1	Seksuele gemeenschap naar geslacht	20
4.1.2	Seksuele gemeenschap naar gebroken gezinnen	20
4.1.3	Seksuele gemeenschap naar kerk- of moskeebezoek	21
4.2	Vershil in gemiddelden en verschil in seksuele gemeenschap	21
4.3	Logistische regressie analyses	22
4.4	Samenvattend	24
Hoofdstuk 5	Conclusies en Discussie seksuele gemeenschap op jonge leeftijd	25
5.1	Resultaten gekoppeld aan vooronderzoek	25
5.2	Vervolgonderzoek	26
Literatuur		28
Bijlagen		31
	Bijlage 1 Correlatie tabel	33
	Bijlage 2 Lichamelijke ontwikkeling	35

1 Inleiding seksuele gemeenschap op jonge leeftijd

Seksualiteit onder jongeren blijft een belangrijk sociaal vraagstuk, mede door de verhoogde kans op ongewenste zwangerschappen en seksueel besmettelijke ziekten. Tienergeboorten zijn maatschappelijk ongewenste ontwikkelingen en leiden vaak tot slechtere maatschappelijke kansen voor betrokkenen (Garssen, 2004).

In een artikel uit Trouw (18 mei 2007) beweert mevrouw Sterk dat jongeren alles over seks weten, maar dat ze niet weten wat de seksuele moraal inhoudt. De verschuivingen op het gebied van de seksuele moraal vragen om een herwaardering van opvattingen over seksualiteit. Seksuele gemeenschap op jonge leeftijd vindt plaats voordat adolescenten ontwikkeld en voorbereid zijn op de emotionele en sociale gevolgen hiervan (Armour en Haynie, 2007).

Ook de politiek maakt zich zorgen over dit onderwerp, aangezien jongeren in de media geconfronteerd worden met seksualiteit. Het gedrag dat een kind waarneemt in zijn of haar omgeving is van invloed op zijn of haar gedrag op latere leeftijd (Belsky e.a., 1991). Ouders worden gezien als belangrijkste seksuele vormers en blijken invloed te hebben op het seksuele gedrag van kinderen (Lee e.a., 2005). Daarnaast bestaat er een grote diversiteit in seksuele waarden en normen. Dit is dan ook de reden dat gedebatteerd wordt over verbetering van informatievoorziening en het inzetten van veiligheidsteams op het gebied van seksualiteit onder jongeren (kamerstukken 2007/08).

Abortusarts mevrouw Bolt (Trouw: Abortuscijfer daalt voor het eerst in tien jaar, 2004, 9 januari) spreekt aan de hand van eigen ervaring:

“Meisjes van 15, 16 jaar daar zie ik er elke dag wel één van”. “Als ik vraag: waarom gebruik je nou geen condoom?, zeggen ze: weet ik niet.”

Er is een enorm verschil in de manier waarop adolescenten omgaan met potentiële risico's. Sommigen onthouden zich totaal van het hebben van seksuele gemeenschap, sommigen hebben seksuele gemeenschap met één partner, anderen gebruiken regelmatig condooms en weer anderen hebben onbeschermd seksuele gemeenschap met verscheidene partners (Raffaelli en Crockett, 2003). Het onveilig vrijen, helemaal met verschillende partners, verhoogt het risico op het overbrengen van seksuele besmettingen en ongeplande zwangerschappen.

Wegens de schadelijke gevolgen verbonden aan gewaagd seksueel gedrag is gekozen om factoren te identificeren die het aangaan van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd voorspellen. In veel sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar relaties gaat de aandacht tot nu toe vooral uit naar vriendschappelijke- en familie relaties. In dit onderzoek ligt de nadruk op het effect van een aantal socialiserende factoren en het stadium van lichamelijke ontwikkeling op het hebben van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar. De socialiserende aspecten die onderzocht worden zijn; de rol van binding met de ouders, tijdsbesteding aan activiteiten in de maatschappij en antisociaal gedrag. Aangezien de puberteit een periode is van sterke biologische veranderingen zal hiernaast ook de invloed van de lichamelijke ontwikkeling op seksueel gedrag worden onderzocht.

1.1 Doel en belang onderzoek

Amerikaans onderzoek laat zien dat seksuele gemeenschap op jonge leeftijd plaatsvindt, nog voordat de jongeren ontwikkeld en voorbereid zijn op de emotionele en sociale gevolgen.

Bovendien kan het nalaten van het treffen van voorbereidingen voorafgaande aan de seksuele handelingen consequenties hebben (zwangerschap en seksuele aandoeningen) voor de rest van het leven (Armour en Haynie, 2007).

Ook in de media wordt volop gediscussieerd over jongeren en seks, waarvan een aantal voorbeelden worden besproken. Zo beweert Van Strijen (Zembla: De jungle van de tienerseks, 2007 11 augustus) die als jongerenwerker werkzaam is:

“Het leven van de artiesten en de excessen ervan nemen de jongeren heel sterk over. Dit is te merken aan de kledingstijl en aan het feit dat bijna al mijn jongeren een alternatieve naam voor zichzelf hebben. De manier waarop in dat soort nummers over seks gepraat wordt, dat vormt gedachtes, maar ook de hoeveelheid bloot die je ziet in een dergelijke clip prikkelt. Ik wil heel duidelijk maken dat ik niet bij één dergelijke factor de verantwoordelijkheid wil leggen. Er zullen tal van jongelui zijn die dat soort clips zien en daar gewoon heel goed onderscheid in kunnen maken”.

Repetur, (Zembla: De jungle van de tienerseks, 2007, 11 augustus) seksueel voorlichter beweert dat de jeugd die geconfronteerd wordt met seksualiteit en waarbij tijdens de opvoeding geen aandacht aan dit onderwerp besteed is, niet weten hoe ze met seksualiteit om moeten gaan. Zij hebben problemen met het aangeven van grenzen.

“Jongeren die dit ervaren zijn voornamelijk jongeren die risicogedrag vertonen. Dat zijn altijd de zwakkere in de samenleving. Op VMBO scholen is de problematiek ernstiger dan op andere scholen. Er komt hier duidelijk meer verwarring, extremiteit rondom meisjes/jongens patronen en de rol van de man/vrouw verhoudingen voor. We merken dat definities over seksuele intimiteit en verkrachtingen soms zoek zijn”.

Dit onderzoek draagt bij aan de kennis over factoren die leiden tot seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar. Deze kennis kan leiden tot een beter begrip van jongeren en bijdragen aan de voorlichting over de risico's van seks.

1.2 Romantische liefde en seksuele wens

Diamond (2004) beweert dat de seksuele wens een behoefte of aandrijving is om seksuele aspecten te onderzoeken en/of seksuele activiteiten uit te voeren. Daarentegen duidt romantische liefde het krachtige gevoel van emotionele liefde en gehechtheid tussen de vertrouwelijke partners aan. De empirische feiten wijzen erop dat de seksuele wens in het vroege stadium van romantische liefde geen eerste vereiste is. De liefde en de seksuele wens zijn functioneel onafhankelijke systemen met verschillende doelstellingen. Wel kan het verband tussen liefde en seksuele wens het voor één van beide ervaringen mogelijk maken om het andere teweeg te brengen (Diamond, 2003). Aan de hand van deze uitkomsten kan men niet concluderen dat de seksuele wens emotieloos is. Verondersteld wordt dat de seksuele wens kan ontstaan door een zwakke binding met ouders met als gevolg het ontbreken van de emotionele binding.

1.3 Centrale vraagstelling

De centrale vraag is grotendeels afgeleid van de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1969). Deze Amerikaanse criminoloog introduceerde de bindingstheorie en hij is de belangrijkste vertegenwoordiger van de controlebenadering. De controlebenadering stelt dat jongeren door bepaalde mechanismen worden geremd (gecontroleerd) in hun gedrag.

Uitgangspunt is niet zo zeer waarom jongeren maatschappelijke regels overtreden, maar juist waarom zij zich aan deze regels houden. De bindingstheorie geeft aan dat een verhoogde kans op regelovertrekend gedrag bestaat door zwakke of verbroken bindingen met vertegenwoordigers (personen, groepen, instituties) van conventionele normen en waarden (Hirschi, 1969). De sociale-bindingstheorie belicht de socialiserende kant op het aangaan van seksuele gemeenschap. In de ontwikkelingsperiode van adolescenten speelt de lichamelijke ontwikkeling ook een grote rol. Vandaar dat ervoor is gekozen om als aanvulling op de theorie van Hirschi de lichamelijke ontwikkeling van jongeren te onderzoeken. Het uitgangspunt in dit onderzoek is dat jongeren die seksuele gemeenschap hebben op een leeftijd van 13 of 14 jaar, afwijkend gedrag vertonen, aangezien ze voordat ze ontwikkeld en voorbereid zijn op de emotionele en sociale gevolgen seksuele gemeenschap hebben (Armour en Haynie, 2007).

Aan de hand van deze theorieën is gekomen tot de volgende centrale vraag:

Welke invloed hebben sociale bindingen en het stadium van lichamelijke ontwikkeling op het aangaan van seksuele gemeenschap op dertien of veertienjarige leeftijd?

1.4 Opzet van het onderzoek

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van onderzoeksgegevens afkomstig uit de eerste en de tweede meting van het TRAILS (Tracking Adolescents Individual Lives Survey) onderzoek (De Winter e.a., 2005). De eerste meting onder de respondenten is verricht op een leeftijd van tien tot twaalf jaar (N=2230) en de tweede meting op een leeftijd van dertien tot veertien jaar (N=2.149). Op het tweede meetmoment is voor het eerst de vraag gesteld of de respondenten seksuele gemeenschap hebben gehad. In hoofdstuk twee zal het theoretische kader worden beschreven, dat als kapstok dient voor dit onderzoek. De theorie van Hirschi (1969) komt aan bod, hieruit worden drie zaken behandeld, te weten: *'Attachment'*, *'Involvement'* en *'Belief'*.

Binding (attachment) is toegespitst op de emotionele binding met de ouders. Betrokkenheid (involvement) wordt gemeten door participatie in de maatschappij aan de hand van het ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten (bezoek van jongerencentra, ontmoeten van vrienden op straat) het bezoeken van kerk of moskee en het maken van huiswerk. Als laatste onderwerp van de sociale-bindingstheorie wordt de 'norm' (belief) beschreven, wat hier is gemeten aan de hand van het antisociale gedrag van jongeren. Daarnaast zal de lichamelijke ontwikkeling worden meegenomen als biologisch verklarende factor voor het hebben van seks op een leeftijd van dertien of veertien jaar, aangezien de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1969) alleen de socialiserende aspecten belicht. In hoofdstuk drie wordt nader ingegaan op de onderzoeksmethode. Hierin wordt het TRAILS onderzoek toegelicht en worden de onderzoeksvariabelen en statistische analyse beschreven. Vervolgens worden in hoofdstuk vier de resultaten van deze analyses gepresenteerd. In hoofdstuk vijf zullen de resultaten kritisch geëvalueerd worden. Terugkoppeling naar de theorie zal plaatsvinden en hiernaast worden suggesties voor vervolgonderzoek aangedragen. Ook wordt stil gestaan bij de zwakke en sterke kanten van dit onderzoek.

2 Theorie seksuele gemeenschap op jonge leeftijd

De aangehaalde theorie uit de inleiding zal in dit hoofdstuk uitvoerig worden beschreven. Op grond van de sociale-bindingstheorie wordt een groot deel van de hypothesen geformuleerd.

2.1 De sociale-bindingstheorie en het stadium van lichamelijke ontwikkeling

Om te achterhalen waarom jongeren op een leeftijd van dertien of veertien jaar seksuele gemeenschap hebben, zal de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1969) worden toegepast. Hirschi onderscheidt vier elementen van sociale binding tussen mensen: *'Attachment'*, *'Commitment'*, *'Involvement'* en *'Belief'*.

Betrokkenheid (attachment) verwijst naar de binding met ouders, vrienden/leeftijdsgenoten en leerkrachten. Hirschi gaat er vanuit dat ieder mens geneigd is om normen en waarden te overtreden, maar veel mensen doen dit niet door de band die ze met belangrijke mensen in hun omgeving hebben en door de controle die uitgeoefend wordt door deze mensen. Hirschi gaat er vanuit dat als de adolescent een sterke binding met ouders, vrienden/leeftijdsgenoten en leerkrachten ervaren, ze minder snel afwijkend gedrag zullen vertonen. Aangezien we seksuele gemeenschap op jonge leeftijd definiëren als afwijkend gedrag, stelt deze theorie vast dat des te sterker de binding, des te later adolescenten hun eerste seksuele ervaringen hebben. In dit onderzoek wordt 'betrokkenheid' alleen gemeten door de emotionele binding met ouders.

Toewijding (commitment) heeft betrekking op de mate waarin jongeren zich toelagen op maatschappelijke levensdoelen, loopbanen en de mate waarin ze in dit opzicht iets hebben bereikt. Aangezien de respondenten in dit onderzoek niet ouder zijn dan veertien jaar, bestaat het vermoeden dat deze vorm van toewijding weinig betekenis heeft in hun leven. Daarnaast beschikt de gebruikte dataset over weinig informatie betreffende dit onderwerp. Om deze twee redenen is besloten dit onderwerp niet mee te nemen in het huidige onderzoek.

Met maatschappelijke participatie (involvement), wordt de mate waarin jongeren betrokken zijn bij maatschappelijke activiteiten bedoeld. Hirschi vermoedt dat door middel van betrokkenheid, jongeren gebonden zijn aan tijden en afspraken en hierdoor geen tijd beschikbaar hebben om regels te overschrijden. Doordat adolescenten afspraken hebben zullen ze minder snel seksuele gemeenschap hebben. Vanuit een ander perspectief zou gesuggereerd kunnen worden dat als een adolescent meer maatschappelijk participeert, deze eerder in aanraking zal komen met de 'potentiële' seksuele partner. Rosenthal, Smith en Visser (1999) veronderstellen dat jongeren die betrokken zijn bij sociale activiteiten (etnische clubs, sportclubs, kerkgroepen, andere gemeenschapsgroepen of het ontmoeten van vrienden) meer kans hebben om potentiële seksuele partners te ontmoeten.

In dit onderzoek zal de maatschappelijke participatie gemeten worden aan de hand van het ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten, het bezoeken van een kerk of moskee en het maken van huiswerk.

Het vierde onderdeel van deze theorie wordt omschreven als Norm (Belief). De onderzoeken die gebruik hebben gemaakt van dit deel van de theorie richten zich voornamelijk op delinquentie, omdat de sociale-bindingstheorie veronderstelt dat er een algemeen waardensysteem binnen de maatschappij bestaat, waarbinnen delinquent gedrag wordt afgekeurd. Het geloof in deze regel is het bindingselement 'Belief', de morele binding aan regels. Hirschi veronderstelt hierbij dat iedereen in deze regel gelooft, maar de mate waarin mensen zich aan deze regel houden verschilt.

Hij beweert dat alle soorten bindingen afwijkend gedrag (van de maatschappelijke norm) afremmen. De sociale-bindingstheorie gaat er vanuit dat jongeren die een zwakke binding hebben met anderen eerder antisociaal gedrag zullen vertonen (Hirschi, 1969). De invloed van antisociaal gedrag van adolescenten op het hebben van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar wordt onderzocht.

Het laatste punt wat wordt onderzocht om te achterhalen waarom jongeren op een leeftijd van dertien of veertien jaar seksuele gemeenschap hebben, is de lichamelijke ontwikkeling. Het stadium van de lichamelijke ontwikkeling is een aanvulling op de sociale-bindingstheorie. Voor deze aanvulling is gekozen aangezien de puberteit een periode is van sterke biologische veranderingen en omdat de puberteit een goede voorspeller is voor wanneer de jongeren seksueel actief worden (Belsky e.a., 1991).

Aan de hand van deze theorieën is de centrale vraag als volgt geformuleerd:

Welke invloed hebben sociale bindingen en het stadium van lichamelijke ontwikkeling op het aangaan van seksuele gemeenschap op dertien of veertienjarige leeftijd?

2.2 De emotionele binding met ouders

Tijdens de ontwikkeling van het kind staan de ouders centraal. Het gezin biedt het belangrijkste referentiekader voor de ontwikkeling van het kind. Deze ontwikkeling vindt plaats op sociaal, emotioneel, fysiek en seksueel gebied (Lee e.a., 2005). Kinderen identificeren zich met hun ouders en nemen de waarden en verwachtingen van hen over. Het gedrag van ouders is erg belangrijk, aangezien het de basis vormt voor belangrijke beslissingen die jonge mensen later zelf zullen maken (Longmore, Manning en Giordano, 2001).

Het gedrag dat een kind waarneemt in zijn of haar omgeving is van invloed op zijn of haar gedrag op latere leeftijd. Wanneer de ouders bijvoorbeeld gescheiden zijn en of de één of beide veel verschillende relaties aangaat, zal het kind kunnen denken dat relaties niet lang duren. Een slecht huwelijk leidt vaak ook tot 'slecht' ouderschap. Het leven van ouders vormt hoe het kind tegen zichzelf en anderen aankijkt (Belsky e.a., 1991). Meisjes zullen op latere leeftijd de eerste seksuele gemeenschap hebben wanneer de ouders niet gescheiden zijn (Meschke, Zweig, Barber en Eccles, 2000). De resultaten uit het onderzoek van Overbeek, Stattin, Vermulst, Thao en Engels (2007) laten laat zien dat jongeren die tijdens de adolescentie veel problemen ervaren in de relatie met hun ouders (veel conflicten en lage kwaliteit van communicatie met de ouders), de kwaliteit van hun eigen relatie ook als laag beschouwen. Jongeren die de relatie met hun ouders als warm en ondersteunend ervaren zullen positieve ervaringen hebben met emotionele bindingen en dit zal leiden tot een hoger niveau van emotionele binding met de ouders (Overbeek, Vollebergh, Engels en Meeus, 2003).

Crockett, Bingham, Chopak en Vicary, (1996) hebben in hun onderzoek gebruik gemaakt van de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1969). De eerste seksuele beleving van adolescenten heeft te maken met familiesocialisatie (een goede familieband). Een goede familieband leidt tot het hebben van seksuele gemeenschap op latere leeftijd (Crockett e.a., 1996). Ouders worden gezien als belangrijkste seksuele vormers en blijken veel invloed te hebben op het seksuele gedrag van kinderen (Lee e.a., 2005). Daarnaast bestaat er een grote diversiteit in seksuele waarden en normen. Het gezinsklimaat, de kennis en opvattingen van ouders bepalen hoe en wat er gecommuniceerd wordt. Veel ouders informeren hun kinderen wel impliciet over de seksuele regels (waar ze zich aan moeten houden), maar verwoorden dit niet expliciet naar hun kinderen.

Ook blijken ouders moeite te hebben met het bespreekbaar maken van seksualiteit. Ze weten vaak niet wanneer ze seksualiteit voor het eerst aan de orde kunnen stellen.

Daarnaast zijn ouders van mening dat leeftijdsgenoten de primaire informanten zijn en dat zij geen grote rol hoeven te spelen in het informeren van hun kind. Dit leidt ertoe dat sommige ouders seks gerelateerde onderwerpen te laat met hun kinderen bespreken en dit kan problemen opleveren, aangezien jongeren, vroeger dan verwacht seksueel actief zijn en hierdoor niet op de hoogte zijn van de risico's (Lee e.a., 2005).

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat ouders belangrijke personen zijn in de seksuele ontwikkeling van hun kind. Ouders hebben op dit gebied een voorbeeldfunctie. Verondersteld wordt dat een sterke emotionele binding met de ouders belangrijk is, omdat dit de eerste seksuele beleving kan vertragen.

Vanuit deze theorie wordt de volgende hypothese geformuleerd:

H1 De kans op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe, naarmate de emotionele binding met de ouders zwak is.

2.3 Betrokkenheid/Tijdsbesteding (maatschappelijke participatie)

In deze paragraaf zal de betrokkenheid beschreven worden aan de hand van de tijd die wordt besteed aan het ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten, het bezoeken van een kerk of moskee en de tijd die aan de opleiding wordt besteed. Aangezien de betrokkenheid met de opleiding moeilijk is vast te stellen, is ervoor gekozen om deze betrokkenheid te beschrijven aan de hand van de tijd die besteed wordt aan het maken van huiswerk.

In tegenstelling tot Hirschi (1969) beweren Meschke en Silbereisen (1997) dat activiteiten die in de vrije tijd plaatsvinden ervoor zorgen dat adolescenten op jongere leeftijd de eerste seksuele gemeenschap hebben. Ook Rosenthal e.a. (1999) veronderstellen dat jongeren die veel betrokken zijn bij sociale activiteiten (etnische clubs, sportclubs, kerkgroepen, andere gemeenschapsgroepen of het ontmoeten van vrienden) meer kans hebben om potentiële seksuele partners te ontmoeten. De rol van de sociale-bindingstheorie op het vertragen van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd, blijkt in het onderzoek van Crockett e.a. (1996) alleen effect te hebben op meisjes en alleen op het gebied van maatschappelijke participatie. Er blijkt een verband te bestaan tussen het regelmatig bezoeken van een kerk en het hebben van seksuele gemeenschap op latere leeftijd. Vanuit de sociale controleperspectief (Hirschi, 1969) wijst dit op de banden met de conventionele maatschappij, die dienen om individuen af te schrikken op het overtreden van sociale normen. Bij het regelmatig bezoeken van een kerk of moskee, hoort een persoonlijk geloof en kunnen regels, zoals het niet hebben van seksuele contacten voor het huwelijk, ook een rol spelen. Verder speelt de controle door andere kerkgangers een rol.

De tijd die wordt besteed aan schoolactiviteiten en huiswerk zorgen ervoor dat meisjes op latere leeftijd seksuele gemeenschap hebben. Dit geldt niet voor jongens (Whitbeck, Yoder, Hoyt en Conger, 1999). Barnes, Hoffman, Welte, Farrell, en Dintcheff (2007) beweren dat het maken van huiswerk een beschermende rol heeft tegen het hebben van seksuele gemeenschap. Dit geldt alleen voor jonge adolescenten. Het maken van huiswerk is volgens Hirschi (1969) een conventionele activiteit die de band van de adolescent met de maatschappij versterkt en afwijkend gedrag (seksuele gemeenschap) verhindert (Barnes e.a. 2007).

Kortom, jongeren die weinig of niet participeren in de maatschappij, zullen op latere leeftijd seksuele gemeenschap hebben. De onderzoeken van Rosenthal e.a. (1999) en Meschke en Silbereisen (1997) laten andere uitkomsten zien dan dat Hirschi (1969) in zijn theorie verondersteld. Hij beweert dat wanneer jongeren participeren in de maatschappij ze gecontroleerd worden door conventionele banden en minder snel regels zullen overtreden.

Aangezien seksuele gemeenschap in dit onderzoek gedefinieerd wordt als afwijkend gedrag, kan worden afgeleid dat jongeren minder snel seksuele gemeenschap zullen hebben door participatie in de maatschappij. Ook adolescenten die religieus zijn en de regels binnen deze religie hanteren zullen op latere leeftijd eerste ervaringen hebben op het gebied van seksuele gemeenschap. Tijd besteed aan huiswerk wordt ook gezien als maatschappelijke participatie. Hierbij gaan we uit van het feit dat meer tijd besteed aan huiswerk duidt op meer solitaire bezigheden, waardoor jongeren minder kans hebben op het ontmoeten van de 'potentiële' seksuele partner dan wanneer een jongere minder huiswerk maakt. Vanuit deze theorie worden de volgende hypothesen geformuleerd:

H2a De kans op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe, naarmate de jongere meer uitgaat dan gemiddeld.

H2b De kans op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe, naarmate de jongere niet naar een kerk of moskee gaat.

H2c De kans op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe, naarmate de jongere minder uren huiswerk maakt.

2.4 Norm (belief)

In deze paragraaf zal de norm nader worden belicht aan de hand van het antisociale gedrag. Weinig onderzoek is verricht naar de relatie tussen het op jonge leeftijd vertonen van antisociaal gedrag en het hebben van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd. Veenstra (2006) geeft aan dat antisociaal gedrag uit te splitsen is in het gedrag dat fysieke en of mentale schade toebrengt en of het verlies van goederen en of schade aan anderen teweeg brengt. Het gedrag vermindert het welzijn van andere personen.

Er zijn sterke aanwijzingen voor een verband tussen afwijkend gedrag en seksueel gedrag in de adolescentie (Rodgers en Rowe, 1990). Adolescenten die antisociaal gedrag vertonen hebben een grotere kans om de seksuele gemeenschap op jonge leeftijd te ervaren (Capaldi Crosby en Stoolmiller, 1996).

In dit onderzoek wordt er vanuit gegaan dat het hebben van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd afwijkend gedrag is. Jongeren die antisociaal gedrag vertonen zullen meer problemen ervaren. Vanuit deze theorie wordt de volgende hypothese geformuleerd:

H3 De kans op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe, naarmate de jongeren meer antisociaal gedrag vertoont.

2.5 Lichamelijke ontwikkeling

De biologische veranderingen in de puberteit zijn gerelateerd aan seksuele activiteiten van jongeren. Puberteit is een goede voorspeller voor wanneer de jongere seksueel actief wordt (Belsky e.a., 1991). Het vroegtijdig bereiken van de puberteit is geassocieerd met het eerder ervaren van seksuele gemeenschap (Crockett e.a., 1996). Ook Capaldi e.a. (1996) beweren dat de lichamelijke ontwikkeling de ervaring met seksuele gemeenschap voorspelt.

Als een kind opgroeit in een omgeving waarin het leert dat andere mensen niet te vertrouwen zijn en dat liefdesrelaties kortstondig en opportunistisch zijn, zal het kind gedrag ontwikkelen waardoor hij/zij (biologisch gezien) eerder volwassen is. De stofwisseling van meisjes zal in deze situatie verslechteren, zij slaan vet op en daardoor stimuleren ze de eerste menstruatie. Jongens zullen agressief, ongehoorzaam en tegendraads reageren. Ze komen eerder in de puberteit door dit gedrag. Daarnaast zullen zowel jongens als meisjes eerder seksueel actief zijn en kortstondige relaties aangaan. Kortom, de puberteit is een voorspeller voor het seksueel actief worden.

Verwacht wordt dat het stadium van lichamelijke ontwikkeling invloed heeft op het aangaan van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar. Vanuit deze theorie wordt de volgende hypothese geformuleerd:

H4 De kans op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe, naarmate de jongere fysiek verder in ontwikkeling is.

2.6 Sekseverschillen

Er bestaat een sekseverschil in de relatie tussen liefde en seksuele wens. Meisjes ervaren een groter verband tussen liefde en seksuele wens dan jongens. Historisch gezien zijn meisjes gesocialiseerd om hun seksueel gevoel te beperken tot vertrouwelijke emotionele verhoudingen (de echtelijke band), terwijl jongens meer toevallig seksuele relaties hebben (Diamond, 2004). Jongens en meisjes hebben dan ook verschillende redenen om te gaan daten. Jongens zijn primair gericht op het seksuele aspect en vinden het uiterlijk en het seksueel actief zijn erg belangrijk. Meisjes zijn echter meer gericht op de intimiteit en de persoonlijkheid en het gedrag van de partner (Roscoe, Kennedy en Pope, 1987).

De eerste seksuele ervaringen van meisjes op jonge leeftijd heeft te maken met de groep gelijken waarin ze verkeren. Als deze groep seksuele gemeenschap heeft gehad, dan is dit een stimulans om het zelf ook te (willen) ervaren (Rosenthal e.a., 2001). Giordano, Longmore en Manning (2006) beweren dat de invloed die vrienden uitoefenen op jongens een groter effect heeft dan op meisjes. De seksuele ervaring van vrienden, broers of zussen met hetzelfde geslacht zijn over het algemeen meer gelijk dan vrienden en broers of zussen met het tegenovergestelde geslacht (Rodgers en Rowe, 1990).

Bovenstaande illustreert dat het hebben van seksuele gemeenschap en de redenen daartoe kunnen verschillen voor jongens en meisjes.

2.7 Sociaal-economische status (SES)

In deze paragraaf zal de invloed van de sociaal-economische status, bestaande uit opleiding, beroep en inkomen van de ouders, op het aangaan van een seksuele relatie op jonge leeftijd worden besproken. De samenhang tussen SES en ouder-kind communicatie over seksualiteit is niet eenduidig (Lee e.a., 2005). In sommige onderzoeken komt naar voren dat een lager sociaal-economische status leidt tot minder gesprekken tussen ouders en kinderen op het gebied van seksuele gemeenschap, terwijl dit in andere onderzoeken juist leidt tot meer gesprekken. Crockett e.a. (1996) geven in hun onderzoek aan dat er geen verband zichtbaar is tussen SES en de periode wanneer de jongere voor het eerst seksuele gemeenschap ervaart. In een ander onderzoek wordt een hogere SES echter geassocieerd met het hebben van seksuele gemeenschap op latere leeftijd (Lammers, Ireland, Resnick en Blum, 2000).

Ouders met een hoge opleiding hebben grote interesse in de toekomstplannen van hun kinderen. Ze zullen hun kinderen strenger controleren om seksualiteit op jonge leeftijd te voorkomen, mede door de kans op besmettelijke ziekten en zwangerschap (Schvaneveldt, Brent, Miller, Berry en Lee, 2001). De verschillende uitkomsten laten zien dat dit onderwerp nader onderzocht dient te worden.

2.8 Intelligentie

De invloed van intelligentie of schoolprestaties op seksuele activiteiten wordt geïllustreerd door een studie van de GGD Rotterdam. Zij onderzochten kinderen van nul tot achttien jaar op het gebied van psychische en lichamelijke ontwikkelingen. De conclusie van dit onderzoek was dat leerlingen op het VMBO vaker aangeven seksuele gemeenschap te hebben gehad dan jongeren met HAVO of VWO niveau.

Ook zijn leerlingen met VMBO niveau het vaker eens met de stelling dat wanneer een meisje de pil slikt, het overdreven is om een condoom te gebruiken (GGD Rotterdam, 2006). De studie van Lammers e.a. (2000) bevestigt een effect van betere schoolprestaties en het op latere leeftijd hebben van seksuele gemeenschap. Adolescenten met hoge prestaties en verwachtingen, stellen het hebben van seksuele gemeenschap uit door de risico's (zwangerschap, besmettelijke ziekten) (Schvaneveldt e.a., 2001).

3 Data en methode

In dit hoofdstuk worden de verschillende stappen beschreven die zijn genomen om te komen tot antwoorden op de onderzoeksvragen. Allereerst wordt uiteen gezet wat het TRAILS-onderzoek inhoudt. Vervolgens wordt kort ingegaan op de door TRAILS uitgevoerde steekproefselectie. Daarna zal de verzameling van gegevens voor dit onderzoek worden beschreven en zullen de meetinstrumenten nader worden toegelicht. Tot slot wordt de statistische analyse beschreven.

3.1 TRAILS

TRAILS is een groot prospectief bevolkingsonderzoek van Noord-Nederlandse adolescenten die vanaf hun tiende tot hun vijftiengste jaar worden gevolgd. Ongeveer om de twee jaar worden zowel de jongeren als hun ouders en leerkrachten ondervraagd. De algemene doelstelling van TRAILS beoogt de ontwikkeling van de lichamelijke en geestelijke gezondheid tussen de kindertijd en de volwassenwording te beschrijven en te verklaren. Dit huidige onderzoek gebruikt gegevens van het eerste (T1) en het tweede (T2) meetmoment van TRAILS, deze gegevens zijn vanaf maart 2001 tot juli 2002 en september 2003 tot december 2004 verzameld (De Winter e.a., 2005).

3.2 Steekproefselectie

De samenstelling van de onderzoeksgroep heeft plaatsgevonden in twee stappen. De geselecteerde gemeenten (zowel stedelijke als landelijke gebieden) zijn allereerst gevraagd om de namen en adressen te geven van alle inwoners geboren tussen 1 oktober 1989 en 30 september 1990 (Groningen en Leeuwarden) en tussen 1 oktober 1990 en 30 september 1991 (Assen, Dantumadeel en Winschoten). Dit resulteerde in 3484 namen. De basisscholen (inclusief scholen voor speciaal onderwijs) binnen deze gemeenten zijn tegelijkertijd benaderd met het verzoek deel te nemen aan TRAILS. Deelname houdt in dat ze de namen van de leerlingen overhandigen en informatie verschaffen over de schoolprestaties en gedrag van de TRAILS-kinderen op school. Daarnaast ging men akkoord met klassikale afname van vragenlijsten en individuele testen op school (intelligentie, neurocognitieve en lichamelijke metingen). Van de 135 scholen, die binnen de gemeente in aanmerking kwamen stemden 122 toe om deel te nemen aan het onderzoek (90.4% van de benaderde scholen, 90.3% ging hier naar school, N=3145). Aan de hand van de gegevens van de Inspectie voor Onderwijs bleek dat de samenstelling van de schoolpopulatie van participerende scholen representatief is voor scholen in Nederland. Deelname van een jongere hing af van de medewerking van de school. Indien de school toestemming gaf, ontvingen de ouders of verzorgers een korte introductiebrief, met daarbij twee informatiebrochures (voor de ouders en voor het kind). Ongeveer een week na het ontvangen van de introductiebrief zijn de scholen bezocht door een medewerker van TRAILS, die de kinderen informatie gaf over het onderzoek. Kort daarna is door een interviewer van TRAILS telefonisch contact gezocht met de ouders om aanvullende informatie te geven, vragen te beantwoorden en te vragen of zij en hun zoon of dochter bereid waren om deel te nemen aan het onderzoek. Respondenten met een geheim nummer zijn schriftelijk verzocht hun telefoonnummer beschikbaar te stellen. Wanneer ze niet hebben gereageerd op de brief noch op de herinnering volgde een paar weken later een huisbezoek. Ouders die niet wilden deelnemen zijn gevraagd of ze na twee maanden nogmaals benaderd konden worden door TRAILS, om op deze manier het aantal tijdelijke weigeringen te verminderen. Als ouders bereid waren tot deelname, werd een afspraak gemaakt voor een interview. Tijdens dit interview is door de ouders een bereidheidverklaring ondertekend. Kinderen met een verstandelijke beperking, die het onderzoek sterk zouden bemoeilijken of onmogelijk zouden maken zijn van deelname aan het onderzoek uitgesloten.

Ook wanneer de ouders of verzorgers geen Nederlands spraken en het niet mogelijk was een deel van het onderzoek in de taal van de ouders uit te voeren is het kind uitgesloten van deelname (aanwezig waren Turkse en Marokkaanse interviewers). Van de 3145 kinderen is 6.7% uitgesloten vanwege handicaps of taalproblemen. Van de overgebleven kinderen (2.935) zijn 76.0% opgenomen in de onderzoeksgroep. Hierbij gaven zowel ouders als kind hun toestemming voor deelname.

Het aantal respondenten die deelnamen aan het eerste onderzoek was $N=2230$. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 11.09 ($SD=0.55$). Er deden 50.8% meisjes mee aan het onderzoek. Van de 2230 deelnemers aan de eerste meting nam 96.4% ($N=2.149$), opnieuw deel aan de tweede meting. De gemiddelde leeftijd van de tweede meting was 13.56 ($SD=0.53$). De meisjes waren met 51.0% vertegenwoordigd. Deze meting heeft twee tot drie jaar later plaats gevonden.

Er zijn geen afwijkingen ten gevolge van non-respons gevonden voor de afwezigheid van psychopathologie. Kinderen afkomstig uit lagere sociale klassen en kinderen met slechte schoolprestaties zijn iets oververtegenwoordigd in de non-respons groep. De non-repons groep verschilt op enkele kenmerken van de respons groep, maar er blijken geen significante verschillen te zijn voor de verbanden tussen deze kenmerken en psychopathologie (De Winter e.a., 2005).

3.3 Gegevensverzameling

De gegevens zijn op verschillende manieren verzameld om een zo volledig mogelijk beeld van de ontwikkeling te krijgen. Tijdens de eerste meting namen getrainde interviewers bij de ouders thuis een interview af, bij voorkeur met de moeder (95.6%). Daarnaast zijn beide ouders verzocht een vragenlijst in te vullen. Onder toezicht van TRAILS-medewerkers hebben kinderen klassikaal de vragenlijsten ingevuld. Daarnaast werden, eveneens op school, informatieverwerkingsprocessen, intelligentietesten en enkele biologische kenmerken (zoals hartslag, bloeddruk en het stresshormoon cortisol) individueel gemeten. De leerkrachten zijn gevraagd een korte vragenlijst in te vullen voor alle TRAILS-kinderen in hun klas.

De tweede meting bestond uit het klassikaal afnemen van vragenlijsten en lichamelijke metingen (vergelijkend met meting 1). In aanvulling daarop zijn sociale netwerkgegevens binnen klassen verzameld. Docenten en ouders zijn gevraagd hierover een aantal schriftelijke vragenlijsten in te vullen.

3.4 Meetinstrumenten

De maatstaven die in deze studie worden gebruikt komen uit zelfrapportage vragenlijsten die door de jongeren, ouders en leerkrachten op het eerste en tweede meetmoment zijn ingevuld.

Seksuele gemeenschap

Het wel of niet hebben ervaren van seksuele gemeenschap is gemeten door de vraag: "Heb je ooit seksuele gemeenschap gehad (sommigen noemen het ook 'het doen', 'naar bed gaan' of seks hebben)?" Deze vraag is door het kind zelf ingevuld op T2. De antwoordmogelijkheden bestonden uit 0 = nee en 1 = ja. Aan de hand van de frequentieanalyse kan er vastgesteld worden dat 4.9% seksuele gemeenschap heeft ervaren en 95.1% heeft deze ervaring nog niet gehad.

Emotionele binding ouders

De emotionele binding met ouders is gemeten door de variabele 'Gebroken gezinnen' en door de variabele 'Gezinsfunctioneren'.

Wanneer het mogelijk was, beantwoorde één van de ouders op T1 de vragenlijst “Gezinskenmerken” met vragen als; “Wie heeft zorg gedragen voor de opvoeding van het kind?”, “Is er sprake van een scheiding van de ouders”, “Is één van de ouders overleden”, “Leeft het kind in een één ouder gezin of bij stiefmoeder of -vader?”.

In de eerste meting blijkt uit analyse dat 2.4% van de jongeren, zonder scheiding van ouders in een éénoudergezin woonachtig en 76.3% woonachtig in een tweeoudergezin. Daarentegen blijkt 12.9% van de kinderen met gescheiden ouders deel uit te maken van een éénoudergezin en 8.4% jongeren woonachtig met gescheiden ouders in een tweeoudergezin. Onderscheid wordt gemaakt in jongeren die afkomstig zijn uit een gezin met gescheiden ouders, samenwonen met stiefouders of uit een éénoudergezin komen =1, met jongeren die samenleven met de biologische ouders =0. Aan de hand van de frequentieanalyse kan er vastgesteld worden dat 23.7% van de jongeren in een gebroken gezin woonachtig zijn en 76.3% van de jongeren samenleven met de biologische ouders.

De variabele ‘Gezinsfunctioneren’ is gemeten door de schaal Family Assessment Device (Epstein, Baldwin en Bishop, 1983) ingevuld door één van de ouders op het eerste meetmoment. De gebruikte schaal bestaat uit 12 items met een Cronbach’s $\alpha = 0.85$.

Voorbeeld items zijn: “In welke mate bent u het eens/oneens met de volgende uitspraken; ‘Plannen maken om iets met het gezin te gaan doen is moeilijk omdat we elkaar verkeerd begrijpen’, ‘Wanneer er moeilijkheden zijn kunnen we op elkaars steun rekenen’, ‘Er zijn heel wat nare, pijnlijke gevoelens in ons gezin’. Ouders hebben hun instemming geven op een 4-punts schaal (1 = zeer mee oneens, 2 = mee oneens, 3 = mee eens, 4 = zeer mee eens).

Betrokkenheid/Tijdsbesteding (maatschappelijk participatie)

Om een indicatie te geven van de maatschappelijke participatie van jongeren is de tijdsbesteding onderzocht aan de hand van de volgende drie variabelen. De variabele ‘Ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten’ bestaat uit 6 samengevoegde variabelen met de vragen; aantal uren per dag in jongerencentrum (maandag t/m vrijdag), aantal uren per dag in jongerencentrum (zaterdag en zondag), aantal uren per dag uitgaan (maandag t/m vrijdag), aantal uren per dag uitgaan (zaterdag en zondag), aantal uren per dag op straat met vrienden (maandag t/m vrijdag) en aantal uren per dag op straat met vrienden (zaterdag en zondag).

De tweede variabele bestaat uit ‘Aantal uren per week kerk of moskee’ (zaterdag en zondag) en de laatste variabele waarmee de tijdsbesteding zal worden gemeten is de variabele ‘Huiswerk’. Deze variabelen zijn gemeten op T2. De vragen die gesteld werden kwamen uit de vragenlijst, ‘Wat doe jij in je vrije tijd?’ “Neem in gedachten een normale week in de afgelopen maanden. Wil je aangeven hoeveel uren per dag je ongeveer bepaalde activiteiten doet?” De jongeren konden door middel van een 9-punts schaal antwoord geven op de vragen: 0=nooit, 1= een half uur per dag, 2= een uur per dag, 3= twee uur per dag, 4= drie uur per dag, 5= vier uur per dag, 6= vijf uur per dag, 7= zes uur per dag, 8= zeven uur per dag of meer.

De tweede variabele omvat het aantal uren per week dat de jongere in kerk of moskee doorbrengt op zaterdag en zondag. Deze variabele is omgecodeerd zowel voor bezoek als voor frequentie waardoor in de analyses alleen de mogelijkheden 1= niet naar kerk of moskee en 2= wel naar kerk of moskee bestaan. Score 0 bestaat uit 0= nooit en score 1 bestaat uit de antwoordmogelijkheden 1= een half uur per dag of meer. Op basis van de frequentieanalyse kan er vastgesteld worden dat 17.9% van de jongeren wel een kerk of moskee bezoekt en 82.1% niet.

De laatste variabele waarmee maatschappelijke participatie zal worden gemeten is de variabele 'Huiswerk'. De variabele 'Huiswerk' bestaat uit de samengevoegde variabelen: aantal uren per dag buiten schooltijd huiswerk maken (maandag t/m vrijdag) en aantal uren per dag buiten schooltijd huiswerk maken (zaterdag en zondag). De antwoordcategorieën bestaan uit het aantal uren.

Norm (belief)

Afwijking van de norm wordt gerepresenteerd door de mate van antisociaal gedrag van de jongere. De jongere heeft op T1 gerapporteerd over zijn/haar antisociale gedrag aan de hand van de vragenlijst, 'Hoe vaak doe je bepaalde dingen?' (Moffitt en Silva, 1988). Deze schaal bestond uit 31 items met een Cronbach's $\alpha = 0.88$. Voorbeelditems zijn: 'Met opzet dingen van jezelf beschadigd of vernield?', 'Meegedaan aan een gevecht (bijvoorbeeld bij een voetbalwedstrijd)?', 'Iets gestolen of weggenomen van anderen bij jou in huis (ouders, broers, zussen)?'. De kinderen konden door middel van een 5-punts schaal de vragen beantwoorden: 0 = nee nooit, 1 = 1 keer, 2 = 2-3 keer, 3 = 4-6 keer, 4 = 7 keer of meer.

Lichamelijke ontwikkeling

De mate van lichamelijke ontwikkeling is een indicatie voor de fase van de puberteit waarin de jongere zich bevindt. De variabele 'Fysieke ontwikkeling' is gemeten aan de hand van de vragenlijst, 'Lichamelijke ontwikkeling' (Tanner, 1962) gemeten op T1, ingevuld door een van de ouders. Per vraag werden 5 afbeeldingen gepresenteerd, waarop de ouder door middel van een 5-puntsschaal kon aangeven in welk stadium de ontwikkeling van hun kind zich bevond op het gebied van groei van de penis en schaamhaar voor jongens en de groei van borsten en schaamhaar voor meisjes (zie bijlage 2).

Controlevariabelen

Aangezien sekse, intelligentie en SES invloed kunnen hebben op de onderzochte associaties worden deze variabelen meegenomen als controlevariabelen in de analyses.

Jongens en meisjes worden vergeleken op het gebied van seksuele gemeenschap aan de hand van de variabele 'Sekse', gemeten op T1. De scores bestonden uit 0= meisje en score 1= jongen. Op basis van de frequentie analyse kan vastgesteld worden dat er 50.8% meisjes en 49.2% jongens deel nemen aan het onderzoek.

De SES is gemeten op T1. Hier is een schaal gemaakt, waarin vragen over de opleiding, het beroep en het inkomen van zowel de vader als de moeder beantwoord werd door één van de ouders. Deze schaal heeft een Cronbach's $\alpha = 0.84$ en bestaat uit 5 verschillende variabelen met ieder een hoeveelheid aan items en antwoordmogelijkheden (Veenstra e.a., 2005). De vragen zijn beantwoord door de ouders.

De intelligentie is gemeten door twee subtest scores, blokpatronen en woordenschat (Wechsler, 1974). De testen zijn gekozen op basis van hun hoge correlatie ($r = 0.90$) WISC-R (Sattler, 1992; Silverstein, 1972).

Om gemiddelden met elkaar te kunnen vergelijken worden allereerst de variabelen; gezinsfunctioneren, ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten, huiswerk, antisociaal gedrag, lichamelijke ontwikkeling, SES en intelligentie gestandaardiseerd tot een gemiddelde van 0 en een standaarddeviatie van 1.

3.5 Overzicht variabelen

In tabel 1 wordt per variabele in beeld gebracht op welk meetmoment de variabele gemeten is en door wie de vragen beantwoord zijn.

Tabel 1 Overzicht meetmoment per variabele

Variabele	T1 (2001-2002)	T2 (2003-2004)	Beantwoord door
Seksuele gemeenschap		X	Jongere
Gebroken gezinnen	X		Ouder
Gezinsfunctioneren	X		Ouder
Ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten		X	Jongere
Bezoek kerk of moskee		X	Jongere
Huiswerk		X	Jongere
Antisociaal gedrag	X		Jongere
Lichamelijke ontwikkeling	X		Ouder
Geslacht (1=jongen)	X		Ouder
SES	X		Ouder
Intelligentie	X		Jongere

3.6 Statistische methoden

In de sectie beschrijvende statistiek zullen aantallen, gemiddelden van en correlaties (zie bijlage 1) tussen de variabelen worden weergegeven. Daarna zal de groep die geen seksuele gemeenschap heeft gehad worden vergeleken met de groep die wel seksuele gemeenschap heeft gehad. Ook zal worden bekeken of er verschil is tussen jongens en meisjes. Dit zal geanalyseerd worden met behulp van t-toetsen voor de continue variabelen en met Chi-kwadraat toetsen voor dichotome variabelen. Een p-waarde kleiner dan 0,05 wordt beschouwd als statistisch significant.

Om de invloed van de beschreven variabelen op het ervaren van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar te bepalen, wordt logistische regressie analyse uitgevoerd. De logistische regressie wordt toegepast om te analyseren welke variabele de meeste invloed uitoefent op de afhankelijke variabele. Aan de hand van de logistische analyse kan worden geanalyseerd of variabelen onderling ook invloed op elkaar uitoefenen. Op deze manier oefenen meerdere variabelen controle uit. Daarom is er voor gekozen om aan de hand van drie modellen de logistische analyse uit te voeren. In dit onderzoek is de afhankelijke variabele een dichotome variabele vandaar dat er gekozen is voor de logistische regressie. De afhankelijke variabele bestaat uit twee categorieën. In de logistische regressie analyse wordt een p-waarde kleiner dan 0,10 beschouwd als statistisch significant.

4 Resultaten seksuele gemeenschap op jonge leeftijd

In dit hoofdstuk komen verschillende analyses aan bod. Aan de hand van deze analyses wordt getracht een antwoord te geven op de vraag: ‘Wat voor invloed hebben sociale bindingen en het stadium van lichamelijke ontwikkeling op het aangaan van seksuele gemeenschap op dertien of veertienjarige leeftijd?’ Deze centrale vraag zal beantwoord worden door de toetsing van verschillende hypothesen.

4.1 Kruistabellen

In deze paragraaf wordt seksuele gemeenschap met geslacht, kerk- of moskeebezoek en gebroken gezinnen gepresenteerd aan de hand van kruistabellen.

4.1.1 Seksuele gemeenschap naar geslacht

In totaal geven 4,3% van de meisjes en 5,5% van de jongens aan seksuele gemeenschap te hebben ervaren op een leeftijd van dertien of veertien jaar (tabel 2). De Chi-kwadraat toets laat zien dat er geen significant verschil is tussen jongens en meisjes in het hebben ervaren van seksuele gemeenschap.

Tabel 2 Kruistabel naar seksuele gemeenschap en geslacht

Seksuele gemeenschap	Geslacht			
	Meisje		Jongen	
	N	%	N	%
Nog nooit seks gehad	1020	95.7	958	94.5
Wel seks gehad	46	4.3	56	5.5
Totaal	1066	100	1014	100

χ^2 (1,N = 2080) = 1.625, p = .20

4.1.2 Seksuele gemeenschap naar gebroken gezinnen

Hypothese H1 voorspelt dat jongeren die een zwakke emotionele binding met ouders hebben, eerder seksuele gemeenschap zullen ervaren. Van de jongeren die bij de biologische ouders wonen, geeft 3.9% aan seksuele gemeenschap te hebben ervaren en van de jongeren die in gebroken gezinnen wonen, geeft 8.3% aan seksuele gemeenschap te hebben gehad. De overschrijdingskans is 0.001. Met een zekerheid van meer dan 99% kan worden gesproken over een significant verband tussen seksuele gemeenschap en gebroken gezinnen. De variabele gebroken gezinnen is gerelateerd aan het ervaren van seksuele gemeenschap. Het is van belang in welke gezinssamenstelling jongeren opgroeien.

Tabel 3 Kruistabel naar seksuele gemeenschap en gebroken gezinnen

Seksuele gemeenschap	Biologische ouders		Gebroken gezinnen	
	N	%	N	%
Nog nooit seks gehad	1538	96.1	440	91.7
Wel seks gehad	62	3.9	40	8.3
Totaal	1600	100	480	100

χ^2 (1,N = 2080) = 15.738, p<0.001

4.1.3 Seksuele gemeenschap naar kerk- of moskeebezoek

Hypothese H3b voorspelt dat jongeren die niet naar kerk of moskee gaan eerder seksuele gemeenschap zullen hebben. Van de jongeren die niet naar kerk of moskee gaan geeft 5.3% aan seksuele gemeenschap te hebben gehad en van de jongeren die wel naar kerk of moskee gaan geeft 2.7% aan de seksuele gemeenschap te hebben ervaren. De overschrijdingskans is 0.035. Met een zekerheid van 96.5% is sprake van een significant verband tussen seksuele gemeenschap en kerk- of moskeebezoek. Het bezoeken van een kerk of moskee is gerelateerd aan het hebben ervaren van seksuele gemeenschap.

Tabel 4 Kruistabel naar seksuele gemeenschap en bezoek aan kerk of moskee

Seksuele gemeenschap	Kerk of moskee bezoek			
	Niet naar kerk of moskee		Wel naar kerk of moskee	
	N	%	N	%
Nog nooit seks gehad	1593	94.7	357	97.3
Wel seks gehad	90	5.3	10	2.7
Totaal	1683	100	367	100

$$\chi^2 (1, N = 2050) = 4.467, p < 0.05$$

4.2 Verschil in gemiddelde en verschil in seksuele gemeenschap

In deze tabel zijn t-toetsen voor onafhankelijke steekproeven uitgevoerd. De twee groepen, jongeren die nog niet- en jongeren die al wel seksuele gemeenschap hebben gehad worden vergeleken op basis van het gemiddelde.

Tabel 5 T-toets voor verschil in gemiddelde gericht op seksuele gemeenschap

Variabele	Geen seks			Wel seks			p
	N	Gemiddelde	SE	N	Gemiddelde	SE	
Gezinsfunctioneren	1829	1.77	0.36	91	1.83	0.35	$t(1918) = -1.67$
Tijdsbesteding							Totaal en z-score
relatieve tijd							$t(87.971) = -7.47^{***}$
besteed aan (uren):							
- op straat met vrienden (maandag t/m vrijdag)	1903	9.18	9.93	93	15.15	12.95	$t(97.356) = -4.389^{***}$
- op straat zijn met vrienden (weekend)	1892	9.11	9.58	87	15.93	12.38	$t(90.795) = -5.065^{***}$
- jongerencentrum (maandag t/m vrijdag)	1953	0.80	3.27	102	1.85	4.17	$t(107.585) = -2.501^*$
- jongerencentrum (weekend)	1948	0.96	3.1	98	2.03	4.63	$t(101.359) = -2.260^*$
- uitgaan (maandag t/m vrijdag)	1947	1.43	4.33	99	3.77	6.81	$t(102.066) = -3.411^{**}$
- uitgaan (weekend)	1921	3.65	6.45	92	8.69	8.24	$t(96.425) = -5.783^{***}$
Huiswerk							Totaal en z-score
huiswerk (maandag t/m vrijdag)	1888	12.76	11.67	96	6.94	9.72	$t(109.418) = 5.664^{***}$
huiswerk (weekend)	1882	7.10	7.62	89	3.21	5.04	$t(107.968) = 6.858^{***}$
Antisociaal gedrag	1961	0.30	0.32	101	0.62	0.49	$t(104.291) = -6.4^{***}$
Lichamelijke ontwikkeling	1892	1.85	0.75	95	2.10	0.69	$t(1985) = -3.2^{**}$
SES	1952	-0.02	0.79	98	-0.16	0.80	$t(2048) = 1.69$
Intelligentie	1974	97.74	14.96	101	98.82	13.36	$t(2073) = 1.92$

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

De variabele ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten en huiswerk bestaan uit samengevoegde variabelen. De variabelen zullen worden getoetst aan de hand van de totale t-toets en z-score.

Er is een verschil in gezinsfunctioneren tussen jongeren die wel en jongeren die geen seksuele gemeenschap hebben gehad. Dit is een marginaal significant verschil.

De gemiddelde score voor ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten verschilt sterk tussen jongeren die wel en jongeren die geen seksuele ervaring hebben. Dit verschil is significant $t(87.971) = -7.47$ $p < 0.001$. Ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten is gerelateerd aan het hebben van seksuele gemeenschap.

Het gemiddelde aantal uren dat een jongere aan huiswerk besteedt verschilt tussen jongeren die wel en geen seksuele gemeenschap hebben gehad. Dit verschil is significant $t(98.932) = 6.573$ $p < 0.001$. Het al dan niet maken van huiswerk is gerelateerd aan het ervaren van seksuele gemeenschap.

Antisociaal gedrag verschilt sterk qua gemiddelde tussen jongeren die wel en jongeren die geen seksuele gemeenschap hebben gehad. Dit verschil is significant $t(104.291) = -6.4$ $p < 0.001$. Jongeren die meer antisociaal gedrag vertonen hebben eerder ervaring met seks dan jongeren die dit gedrag minder vertonen.

Er is een verschil in lichamelijke ontwikkeling tussen jongeren die wel en jongeren die geen seksuele gemeenschap hebben gehad. Dit verschil is significant $t(1985) = -3.195$ $p < 0.01$. Een verschil is zichtbaar tussen de gemiddelden van de variabele SES en intelligentie. Deze verschillen zijn marginaal significant. Jongeren die wel seks hebben gehad komen uit lagere sociale milieus en zijn minder intelligent dan jongeren die geen seks hebben gehad. Deze verschillen zijn erg klein.

4.3 Logistische regressie analyses

De uitkomsten van de regressie analyses staan in tabel 6. Model 1 representeert analyses met vier variabelen; gebroken gezinnen, gezinsfunctioneren, geslacht en SES. In model 2 worden de variabelen lichamelijke ontwikkeling, antisociaal gedrag en intelligentie toegevoegd en in model 3 komen daar de variabelen uitgaan, kerk- of moskeebezoek en huiswerk bij.

Deze opzet is gekozen aangezien alle variabelen in de logistische analyse invloed op elkaar kunnen uitoefenen. Op deze manier kan er gecontroleerd worden door meerdere variabelen. Daarom is er voor gekozen om aan de hand van drie modellen de logistische analyse uit te voeren.

In model 1 en 2 worden alleen de variabelen, die gemeten zijn op T1, getoetst en in model 3 worden ook de variabelen die op T2 gemeten zijn, meegenomen in de logistische regressie. Een p-waarde kleiner dan 0,10 wordt beschouwd als statistisch significant.

Tabel 6 Logistische-regressie analyse voor de kans op al dan niet seksuele gemeenschap

Variabele	Model 1			Model 2			Model 3		
	b	SE	EXP (b)	b	SE	EXP(b)	b	SE	EXP(b)
Geslacht (1=jongen)	0.337	0.247	1.401	-0.036	0.285	0.965	-0.165	0.292	0.848
SES	-0.10	0.131	0.905	0.040	0.145	1.041	0.266	0.155	1.304+
Gebroken gezinnen	0.728	0.268	2.071**	0.640	0.278	1.896*	0.506	0.287	1.659+
Gezinsfunctioneren	0.123	0.125	1.131	0.049	0.129	1.050	0.069	0.135	1.072
Antisociaal gedrag				0.562	0.093	1.754***	0.452	0.097	1.571***
Lichamelijke ontwikkeling				0.223	0.128	1.250+	0.222	0.133	1.249+
Intelligentie				-0.198	0.141	0.820	-0.051	0.151	0.950
Ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten							0.593	0.117	1.809***
Bezoek kerk of moskee							-0.152	0.368	0.859
Huiswerk							-0.698	0.248	0.498**
Constante	-3.529	0.208	0.029	-3.490	0.221	0.031	-3.763	0.259	0.023
N	1917			1853			1687		
-2 loglikelihood	569.040			526.396			481.896		
Verskil in	(df = 4)			(df = 3)			(df = 3)		
Chi-kwadraat	13.524			42.644			44.501		

*** p < 0.001, ** p < 0.01, * p < 0.05, + p < 0.10

Wanneer een logistische regressie analyse wordt uitgevoerd met de vier onafhankelijke variabelen (model 1), dan blijkt alleen de variabele gebroken gezinnen een significante invloed te hebben op de afhankelijke variabele seksuele gemeenschap. Als jongeren uit een gebroken gezin komen, is de kans twee keer zo groot dat ze eerder seksuele gemeenschap zullen hebben dan jongeren die opgevoed zijn door de biologische ouders. Een χ^2 van 13.524 is significant bij 4 vrijheidsgraden. De overschrijdingskans is 0.009.

In model 2 wordt de invloed van zeven onafhankelijke variabelen getoetst op de afhankelijke variabele seksuele gemeenschap. De variabelen; gebroken gezinnen, lichamelijke ontwikkeling en antisociaal gedrag hebben een significante invloed op het ervaren van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd.

De kans op seksuele gemeenschap in gebroken gezinnen is in model 2 lager dan in model 1. Wanneer de jongere uit een gebroken gezin komt, dan is de kans 1.9 keer zo groot dat ze eerder seksuele gemeenschap zullen hebben, dan wanneer de jongere is opgevoed door de biologische ouders. Wanneer we meer variabelen in de regressie analyse meenemen dan neemt de invloed van gebroken gezinnen af. De lichamelijke ontwikkeling heeft in dit model een marginaal significant effect. De kans op het ervaren van seksuele gemeenschap wordt 1.25 keer groter wanneer de jongere eerder lichamenlijk ontwikkeld is. Des te meer antisociaal gedrag de jongere vertoont, des te groter is de kans dat hij/zij seksuele gemeenschap zal ervaren op jonge leeftijd. Een χ^2 van 42.644 is significant bij 3 vrijheidsgraden. De overschrijdingskans is 0.001.

In model 3 zijn de tien onafhankelijke variabelen meegenomen in de regressie analyse. De variabelen; gebroken gezinnen, lichamelijke ontwikkeling, ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten, huiswerk, antisociaal gedrag en SES hebben een significante invloed op het ervaren van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar.

Gebroken gezinnen laten een marginaal significante invloed zien op het ervaren van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar.

Duidelijk is dat des te meer variabelen invloed uitoefen in de logistische regressie op gebroken gezinnen, des te lager de invloed wordt op het hebben van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar. De kans op het ervaren van seksuele gemeenschap wordt groter naarmate de jongere woonachtig is in een gebroken gezin, dan wanneer hij of zij opgevoed wordt door de biologische ouders. De lichamelijke ontwikkeling laat in dit model ook een marginaal significante invloed zien op het ervaren van seksuele gemeenschap op jonge leeftijd. Wanneer de jongere lichamenlijk meer ontwikkeld is, wordt de kans groter dat zij ervaring hebben met seksuele gemeenschap op jonge leeftijd, dan wanneer ze op latere leeftijd lichamenlijk ontwikkeld zijn. Als de jongere meer tijd aan huiswerk besteedt, wordt de kans ongeveer twee keer zo klein dat ze ervaring hebben met seksuele gemeenschap op jonge leeftijd, ten opzichte van jongeren die minder huiswerk maken. Wanneer jongeren antisociaal gedrag vertonen is de kans 1.5 keer groter dat hij of zij seksuele gemeenschap ervaart op een leeftijd van dertien of veertien jaar, dan wanneer jongeren geen antisociaal gedrag vertonen. De laatste variabele die een marginaal significante invloed uitoefent in dit model is de controlevariabele SES. Des te lager de opleiding en inkomen van de ouders, des te groter wordt de kans dat de jongere seksuele gemeenschap op jonge leeftijd zal hebben. Des te hoger de opleiding en inkomen van de ouders, des te later zal de jongere de eerste seksuele gemeenschap ervaren.

Een χ^2 van 44.501 is significant bij 3 vrijheidsgraden. De overschrijdingskans is 0.001. De controlevariabelen geslacht en intelligentie hebben geen significant effect op seksuele gemeenschap.

4.4 Samenvattend

Aan de hand van tabel 7 wordt een overzicht gegeven van de variabelen die significant verschillen tussen de groep geen seks en de groep wel seks. Ook worden de variabelen die een verklarend effect hebben op het ervaren van seks op een leeftijd van dertien of veertien jaar uiteen gezet. De veronderstellingen die aan het begin van het onderzoek zijn opgesteld worden vergeleken met de uitkomsten.

Tabel 7 overzicht van verschillen en effecten op seksuele gemeenschap

Variabele	Veronderstellingen	Groepsverschil	Verklarend effect
		Chi-square en t-toets	Logistische regressie
Gebroken gezinnen	>	***	+
Gezinsfunctioneren	<		
Ongestructureerd socialiseren met leeftijdsgenoten	>	***	***
Bezoek kerk of moskee	<	*	
Huiswerk	<	***	**
Antisociaal gedrag	>	***	***
Lichamelijke ontwikkeling	>	**	+
Geslacht (1=jongen)	>		
SES	<		+
Intelligentie	<		

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$, + $p < 0.10$

> Kans op seksuele gemeenschap wordt groter

< Kans op seksuele gemeenschap wordt kleiner

5 Conclusie en Discussie seksuele gemeenschap op jonge leeftijd

Deze studie, naar seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar maakt gebruik van een grote steekproef van meer dan tweeduizend jongens en meisjes. De gebruikte data is net voor en tijdens de vroege adolescentie verzameld. De leeftijd van de respondenten varieerde op het eerste meetmoment tussen de 10 en 11 jaar en op het tweede meetmoment tussen de 13 en 14 jaar.

In dit onderzoek is er vanuit gegaan dat het hebben van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar afwijkend gedrag is en is er gekeken in hoeverre dit voorspeld kon worden door de sociale-bindingstheorie van Hirschi (1996) en het stadium van lichamelijke ontwikkeling. De sociale-bindingstheorie (Hirschi, 1969) behoort tot de controle theorie en aan de hand van deze theorie zijn de hypothesen grotendeels geformuleerd. De lichamelijke ontwikkeling, het biologische aspect, is een aanvulling op deze theorie.

Crockett e.a. (1996) heeft in hun onderzoek gebruik gemaakt van de sociale-bindingstheorie. Dit onderzoek is uitgevoerd in Amerika, maar deze uitkomsten kunnen mogelijk afwijken van Nederlandse adolescenten aangezien ze opgroeien in een andere omgeving en andere normen en waarden naleven. Dit onderzoek richt zich specifiek op Nederlandse adolescenten.

5.1 Resultaten gekoppeld aan vooronderzoek

Aan de hand van de vraag "Heb je ooit seksuele gemeenschap gehad?" (sommigen noemen het ook 'het doen', 'naar bed gaan' of seks hebben'), werd in de tweede meting bij 4.9 procent van de jongeren geconstateerd dat zij seksueel actief zijn. Vervolgens zijn verschillen in sociale bindingen aan de hand van verschillende analyses bestudeerd.

Gezinsfunctioneren bleek een marginale invloed te hebben op het ervaren van seksuele gemeenschap. Volgens de theorie van Hirschi (1969) zorgt een sterke binding met ouders voor minder afwijkend gedrag. Wanneer ouders niet gescheiden zijn dan blijkt dat dit gerelateerd is aan het ervaren van seksuele gemeenschap op latere leeftijd. De resultaten van dit onderzoek komen gedeeltelijk overeen met de resultaten van Crockett e.a. (1996). Zij beweren dat er een verbinding bestaat tussen jongeren die in een onstabiele familiesituatie verkeren met eerdere seksuele belevenis (Crockett e.a., 1996). Het woonachtig zijn in een gebroken gezin blijkt een significante invloed te hebben op seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar.

Crockett e.a. (1996) lieten ook zien dat het vroegtijdig bereiken van de puberteit geassocieerd is met het eerder aangaan van seksuele gemeenschap en dit onderzoek wijst in dezelfde richting. Jongeren die op een leeftijd van dertien of veertien jaar verder lichamenlijk ontwikkeld zijn, hebben eerder seksuele gemeenschap gehad dan jongeren die later lichamenlijk ontwikkeld zijn. Ook Belsky e.a. (1991) constateerden dat vroege rijpheid een goede voorspeller is voor wanneer jongeren seksueel actief worden.

Hirschi (1969) vermoedt dat wanneer adolescenten participeren in de maatschappij (betrokkenheid), ze minder snel seksuele gemeenschap zullen hebben. Argument hiervoor is dat jongeren gebonden zijn aan tijden en afspraken en hierdoor geen tijd beschikbaar hebben om regels te overschrijden. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat de aard van de tijdbesteding van belang is. Jongeren die veel uitgaan zullen eerder seksuele gemeenschap hebben dan jongeren die minder uitgaan. Dit klopt met de studie van Meschke en Silbereisen (1997), die beweren dat activiteiten die in de vrije tijd plaatsvinden ervoor zorgen dat adolescenten op jongere leeftijd de eerste seksuele gemeenschap hebben.

Ook Rosenthal e.a. (1999) veronderstellen dat jongeren die veel betrokken zijn bij sociale activiteiten (etnische clubs, sportclubs, kerkgroepen, andere gemeenschapsgroepen of het ontmoeten van vrienden) meer kans hebben om potentiële seksuele partners te ontmoeten. De kans op een seksuele relatie op een leeftijd van dertien of veertien jaar neemt toe naarmate de jongere meer uitgaat.

Er bestaat een verband tussen het regelmatig bezoeken van een kerk, met het ervaren van seksuele gemeenschap op latere leeftijd. Ook de controle door andere kerkgangers speelt een rol. Conventionele banden hebben geen invloed op het seksuele gedrag van jongens, maar wel op dat van meisjes (Crockett e.a., 1996). In dit onderzoek bestaat een significant verband tussen seksuele gemeenschap en het bezoeken van kerk of moskee. Seksuele gemeenschap zal op een latere leeftijd plaatsvinden, wanneer de jongere een kerk of moskee bezoekt.

De analyses in deze studie ondersteunen de conclusie dat jongeren die minder huiswerk maken eerder seksuele gemeenschap zullen hebben dan jongeren die meer huiswerk maken. Het al dan niet maken van huiswerk heeft invloed op seksuele gemeenschap.

Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat jongeren die meer antisociaal gedrag vertonen eerder seksuele gemeenschap hebben dan jongeren die dit gedrag minder vertonen. Ook de resultaten van Rodgers en Rowe (1990) ondersteunen de conclusie dat een verband bestaat tussen afwijkend gedrag en seksueel gedrag in de adolescentie. Jongeren die antisociaal zijn hebben eerder seksuele gemeenschap dan jongeren die dit gedrag minder vertonen.

Tot slot blijkt er een marginale invloed te zijn van SES op het ervaren van seksuele gemeenschap. Des te lager de opleiding en het inkomen van de ouders, des te groter wordt de kans dat de jongere de seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar zal ervaren. Een hogere SES wordt geassocieerd met het hebben van seksuele gemeenschap op latere leeftijd (Lammers e.a., 2000). Dit in tegenstelling tot Crockett e.a. (1996) die in hun onderzoek aangeven dat er geen verband is tussen SES en de periode wanneer de jongere voor het eerst seksuele gemeenschap heeft. Hierbij moet worden vermeld dat in hun onderzoek SES alleen gemeten is door middel van de opleiding van de ouders.

5.2 Vervolgonderzoek

De vraag: "Heb je ooit seksuele gemeenschap gehad?" (sommigen noemen het ook 'het doen', 'naar bed gaan' of seks hebben'), is gemeten op het tweede meetmoment. Daarom kan niet vastgesteld worden op welke leeftijd adolescenten precies seksuele gemeenschap hebben gehad. De gegevens van het eerste meetmoment missen. Nader onderzoek is gewenst.

Ook is vervolgonderzoek gewenst naar de intelligentie. De intelligentie is in dit onderzoek gemeten aan de hand van intelligentietesten. De intelligentie bleek geen significante invloed te hebben op het aangaan van seksuele gemeenschap op een leeftijd van dertien of veertien jaar. De studie van Lammers e.a. (2000) bevestigen een effect van betere schoolprestaties en het op latere leeftijd hebben van seksuele gemeenschap. Aan de hand van de theorie is het beter om de intelligentie te meten aan de hand van schoolprestaties, in plaats van intelligentietesten.

In dit onderzoek is geen onderscheidt gemaakt naar autochtonen en allochtonen, aangezien er weinig allochtonen deelnamen aan dit onderzoek.

Weinig onderzoek is verricht naar de invloed van de media op het seksuele gedrag van jongeren. Meisjes die vroeg seksueel rijp zijn, melden meer interesse in de seksuele inhoud van films, televisie, tijdschriften en het luisteren naar muziek, dan meisjes die later rijp zijn.

Wanneer ze seksuele gemeenschap in de media zien, oordelen ze positief op het zien van de beelden.

Vandaar dat reden voor bezorgdheid ontstaat, aangezien in de media geen seksueel gezonde inhoud verstrekt wordt. De binding met school, ouders en het ouderlijk toezicht op media gebruik, kunnen de fascinatie voor de seksuele inhoud van de media doen verminderen. Terwijl weinig zelfrespect en ontoereikende sociale vaardigheden deze fascinatie juist vergroten (Brown, Halpern en Ladin, 2005). Hierdoor is meer onderzoek op dit gebied wenselijk, aangezien geen gegevens bestaan over de eventuele seksuele gevoelens die ontstaan bij het zien van seks onder jongeren.

Geleidelijk aan worden jonge adolescenten zich, tijdens hun ontwikkeling meer bewust van de eigenschappen van romantische relaties en worden de componenten van gehechtheid en het zorggevoel, zoals intimiteit, het delen van gedachten en gevoel of het geven om de partner belangrijker voor de adolescent. Oudere adolescenten daten dan ook meer vanuit het wederkerigheidsaspect (Roscoe, S, Brooks en Brooks, 1987). Meer onderzoek over het date gedrag en romantische relaties is aan te raden voornamelijk omdat, de leeftijd waarop jongeren zich bewust worden van de gevaren van seksuele gemeenschap niet bekend is. Hierdoor kunnen ouders zich meer bewust worden van het belang van seksuele voorlichting aan hun kinderen.

Seksuele voorlichting blijft van groot belang. Uit onderzoek bleek dat jongeren die seksuele gemeenschap ervaren zich beter beschermden, naar aanleiding van de voorlichting (Vanwesenbeeck, 2003). De school vormt hiertoe in eerste instantie de aangewezen context, aangezien daar in principe de meeste jongeren kunnen worden bereikt.

Literatuur

- Armour, S en Haynie, A. (2007). Adolescent sexual debut and later delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(2), 141-152.
- Barnes, GM., Hoffman, JH., Welte, JW., Farrell, MP en Dintcheff BA. (2007). Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(5), 697-710.
- Belsky, J., Steinberg, L en Draper, P. (1991). Childhood Experience, Interpersonal Development, and Reproductive Strategy: An Evolutionary Theory of Socialization. *Child Development* 62: 647-670
- Bolt, H. (2004, 9 januari). Abortuscijfer daalt voor het eerst in tien jaar. [1 paragraaf]. *Trouw*. Beschikbaar: <http://www.trouw.nl/zorgengezondheid/artikelen/1073628379071.html>
- Brown, JD., Halpern, CT en Ladin, K. (2005). Mass media as a sexual super peer for early maturing girls. *Journal of Adolescent Health*, 36(5), 420-427.
- Capaldi, DM., Crosby, L en Stoolmiller, M. (1996). Predicting the Timing of First Sexual Intercourse for At-Risk Adolescent Males. *Child Development*, 67(2), 344-.
- Crockett, LJ., Bingham, CR., Chopak, JS en Vicary, JR. (1996). Timing of first sexual intercourse: The role of social control, social learning, and problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 25(1), 89-111.
- Diamond, LM. (2003). What does sexual orientation orient? A biobehavioral model distinguishing romantic love and sexual desire. *Psychological Review*, 110(1), 173-192.
- Diamond, LM. (2004). Emerging perspectives on distinctions between romantic love and sexual desire. *Current Directions in Psychological Science*, 13(3), 116-119.
- Epstein, NB., Baldwin, LM en Bishop, DS. (1983) The McMaster Family Assessment Device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171-180.
- Garssen, J. (2004). Tienermoeders: recente trends en mogelijke verklaringen. Bevolkingstrends, 1^e kwartaal 2004. *Centraal Bureau voor de Statistiek*.
- GGD Rotterdam. (mei 2006). Seksueel gedrag. [5 paragrafen]. *Jeugdmonitor*. Beschikbaar:<http://www.jeugdmonitorrotterdam.nl/Rotterdam/Internet/Overig/JMR/pdf/Factsheet%20Seksueel%20gedrag%202007.pdf>
- Giordano, PC., Longmore, MA en Manning, WD. (2006). Gender and the meanings of adolescent romantic relationships: A focus on boys. *American Sociological Review*, 71(2), 260-287.
- Graaf, H. (2007). De rol van ouders in de seksuele ontwikkeling. Een literatuurstudie. *Rutgers Nisso Groep*. SRVO20JONG
- Hirschi, T. (1969). Causes of delinquency. Berkely, Los Angeles. London: *University of California Press*.

Kamerstukken II 2007/08, *Veiligheid op School*, 29 240, nr. 16, 13 december 2007.

Lammers, C., Ireland, M., Resnick, M en Blum, R. (2000). Influences on Adolescents' Decision to Postpone Onset of Sexual Intercourse: A Survival Analysis of Virginity Among Youths Aged 13 to 18 Years. *Journal of Adolescent Health*, 26 (1), 42–48

Lee, L., Marjanovic, A., Wijzen, C en Mouthaan, I. (2005). Gezocht: Handboek seksuele opvoeding. Een exploratie van knelpunten en ondersteuningsbehoeften van ouders bij de seksuele opvoeding van hun kinderen. *Rutgers Nisso Groep*, 61-523

Longmore, MA., Manning, WD en Giordano, PC. (2001). Preadolescent parenting strategies and teens. *Journal of Marriage and the Family*, 63(2), 322-335.

Meschke, LL en Silbereisen, RK. (1997). The influence of puberty, family processes, and leisure activities on the timing of first sexual experience. *Journal of Adolescence*, 20(4), 403-418.

Meschke, LL., Zweig, JM., Barber, BL en Eccles, JS. (2000). Demographic, biological, psychological, and social predictors of the timing of first intercourse. *Journal of Research on Adolescence*, 10(3), 315-338.

Moffitt, TE en Silva, P. (1988). Self-reported delinquency, Australian and New Zealand *Journal of Criminology*, 21, 227-240.

Overbeek, G., Vollebergh, W., Engels, RCME en Meeus, W. (2003). Parental attachment and romantic relationships: Associations with emotional disturbance during late adolescence. *Journal of Counseling Psychology*, 50(1), 28-39.

Overbeek, G., Stattin, H., Vermulst, A., Thao, H en Engels, RMCE. (2007). Parent-child relationships, partner relationships, and emotional adjustment: A birth-to-maturity prospective study. *Developmental Psychology*, 43(2), 429-437.

Raffaelli, M en Crockett, LJ. (2003). Sexual risk taking in adolescence: The role of self-regulation and attraction to risk. *Developmental Psychology*, 39(6), 1036-1046.

Rodgers, JL en Rowe, DC. (1990). Adolescent sexual-activity and mildly deviant-behavior-sibling and friendship effects. *Journal of Family Issues*, 11(3), 274-293.

Roscoe, B., Kennedy, D en Pope, T. (1987). Adolescents views of intimacy-distinguishing intimate from nonintimate relationships. *Adolescence*, 22(87), 511-516.

Roscoe, B., S, M., Brooks, D en Brooks RH. (1987). Early, middle, and late adolescents views on dating and factors influencing partner selection. *Adolescence*, 22(85), 59-68.

Rosenthal, DA., Smith, AMA en Visser, R. (1999). Personal and social factors influencing age at first sexual intercourse. *Archives of Sexual Behavior*, 28 (4), 1-15

Rosenthal, SL., Ranson, KM., Cotton, S., Biro, FM, Mills, L en Succop, PA. (2001). Sexual initiation - Predictors and developmental trends. *Sexually Transmitted Diseases*, 28(9), 527-532.

Schaap, K. (regie). (12 mei 2005). De jungle van de tienerseks. [documentaire]. *Zembla*. Beschikbaar: <http://player.omroep.nl/?aflid=1886370>.

Schvaneveldt, PL., Brent, C., Miller, E., Berry, H en Lee, TR. (2001). Academic goals, achievement and age at first sexual intercourse: longitudinal, bidirectional influences. *Adolescence*, 36(144), 767-xxx.

Sterk, M. (18 mei 2007). Niemand praat over seks en moraal. [1 paragraaf]. *Trouw, Podium*. Beschikbaar:http://www.trouw.nl/deverdieping/podium/article714455.ece/Niemand_praat_ov_er_seks_en_moraal_opinie.

Tanner, J.M. (1962). Growth of adolescence: with a general consideration of the effects of hereditary and environmental factors upon growth and maturation from birth to maturity. Oxford: Blackwell.

Vanwesenbeeck, I., Bakker, F., Fulpen, M., Paulussen, T., Poelman, J en Schaalma, H. (2003). Seks en seksuele risico's bij VMBO-scholieren anno 2002. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 27: 30-39.

Veenstra, R. (2006). The development of Dr. Jekyll and Mr. Hyde. Prosocial and antisocial behavior in adolescence. In D. Fetchenhauer, A. Flache, A.P. Buunk en S. Lindenberg (eds.), *Solidarity and Prosocial Behavior. An Integration of Sociological and Psychological Perspectives* (pp. 93-108). Berlin: Springer (Critical Issues in Social Justice).

Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, AJ., Winter, AF. de, Verhulst., FC en Ormel, J. (2005). Bullying and victimization in elementary schools: a comparison of bullies, victims, bully/victims, and uninvolved preadolescents. *Developmental Psychology* 41(4), 672-682.

Wechsler, D. (1974). Wechsler Intelligence Scale for Children-Revised. New York: *Psychological Corporation*.

Winter, AF. de, Oldehinkel AJ., Veenstra, R., Brunnekreef, JA., Verhulst, FC. en Ormel, J. (2005). Evaluation of nonresponse bias in mental health determinants and outcomes in a large sample of preadolescents. *European Journal of Epidemiology*, 20, 173-181.

Whitbeck, LB., Yoder, KA., Hoyt, DR en Conger, RD. (1999). Early adolescent sexual activity: A developmental study. *Journal of Marriage and the Family*, 61(4), 934-946.

Bijlagen

Bijlage 1: Correlatietabel

Correlaties tussen predictoren uitgesplitst naar geslacht

Variabele	1	2	3	4	5	6	7
1.Gezinsfunctioneren	-	-0.025	0.053	-0.113**	0.069*	-0.202**	-0.116**
2.Fysieke ontwikkeling	-0.046	-	0.020	-0.068*	0.089**	-0.110**	-0.106**
3.Tijdsbesteding	0.111**	0.011	-	-0.384**	0.203**	-0.263**	-0.270**
4.Huiswerk	-0.091**	-0.051	-0.308**	-	-0.200**	0.311**	0.270**
5.Antisociaal gedrag	0.111**	0.119**	0.186**	-0.219**	-	-0.139**	-0.066*
6.SES	-0.197**	-0.018	-0.260**	0.318**	-0.146**	-	0.370**
7.Intelligentie	-0.092**	0.020	-0.261**	0.250**	-0.137**	0.417**	-

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Bijlage 2: Lichamelijke ontwikkeling

